

Perspektiva razvoja konjogojstva u Vukovarsko-srijemskoj županiji

Šuker, Iva

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:

**Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek /
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:151:997002>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-03**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI U OSIJEKU

Iva Šuker

Preddipomski stručni studij Agrarno poduzetništvo

**Perspektiva razvoja konjogojstva u Vukovarsko-srijemskoj
županiji**

Završni rad

Vinkovci, 2019.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI U OSIJEKU

Iva Šuker

Preddipomski stručni studij Agrarno poduzetništvo

**Perspektiva razvoja konjogojstva u Vukovarsko-srijemskoj
županiji**

Završni rad

Povjerenstvo za ocjenu završnog rada:

1. prof.dr.sc. Vesna Gantner, mentor
2. dr.sc. Maja Gregić, član
3. prof.dr.sc. Zvonimir Steiner, član

Vinkovci, 2019.

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Fakultet agrobiotehničkih znanosti u Osijeku
Preddiplomski stručni studij Agrarno poduzetništvo

Završni rad

Iva Šuker

Perspektiva razvoja konjogojstva u Vukovarsko-srijemskoj županiji

Sažetak

Konjogojstvo u Hrvatskoj postoji stoljećima i sve je intenzivnija popularizacija konjogojstva i konja kao rekreativnih i sportskih životinja, koji utječu na poboljšanje kvalitete života vlasnika i korisnika. Prema HPA u 2018. godini upisano je 23.649 konja. Od 23.649 konja u Vukovarsko-srijemskoj županiji ima 1.014 konja. Trend uzgoja hladnokrvnih konja bilježi se od samog početka osnivanja registra, što je uvelike vezano za tradiciju uzgoja hladnokrvnih konja. S druge strane, rast skupine toplokrvnih konja rezultat je sve intenzivnije popularizacije konjogojstva i konja kao rekreativnih i sportskih životinja. Konjički klubovi na ovom prostoru osim što sudjeluju na raznim manifestacijama i izložbama imaju i konjički turizam i terapijsko jahanje te time potiču i razvijaju konjogojstvo. Velika važnost u razvoju konjogojstva zasigurno su i potpore vlasnicima koje daje ministarstvo poljoprivrede. Za razvoj konjogojstva u prvi plan treba istaknuti čistokrvna grla na kojima treba raditi buduću selekciju, uzgojno profiliranje i nadogradnju. Konjogojstvo kako u Republici Hrvatskoj tako i u području istočne Hrvatske u zadnjim desetljećima suočeno je sa stalnim opadanjem broja konja.

Ključne riječi: konjogojstvo, perspektiva razvoja, Vukovarsko-srijemska županija
23 stranica, 7 tablice, 4 slike, 5 grafikona, 9 literaturnih navoda

Završni rad je pohranjen: u Knjižnici Poljoprivrednog fakulteta u Osijeku i u digitalnom repozitoriju završnih i diplomskih radova Poljoprivrednog fakulteta u Osijeku.

BASIC DOCUMENTATION CARD

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Agrobiotechnical Sciences in Osijek
Professional study Agricultural entrepreneurship

Final Work

Horse breeding development prospects in Vukovar-srijem county

Summary

Horse breeding has existed in Croatia for centuries and there is an increasing popularity of horse breeding and horses as recreational and sporting animals, which have an impact on improving the quality of life for owners and users. According to the HPA, 23,649 horses were enrolled in 2018. Of the 23,649 horses in Vukovar-Srijem County there are 1,014 horses. The trend of breeding cold-blooded horses has been recorded since the beginning of the establishment of the register, which is largely related to the tradition of breeding cold-blooded horses. On the other hand, the growth of a group of warm-blooded horses is a result of the increasing popularization of horse breeding and horses as recreational and sporting animals. Equestrian clubs in this area, in addition to participating in various events and exhibitions, also have equestrian tourism and therapeutic riding, thus encouraging and developing equestrianism. Of great importance in the development of horse breeding are certainly the grants to owners given by the Ministry of Agriculture. For the development of equine breeding, the purebred throats on which future selection, breeding profiling and upgrading should be highlighted. Horse breeding in the Republic of Croatia and in the area of Eastern Croatia has faced a steady decline in the number of horses in recent decades.

Key words: horse breeding, development prospects, Vukovar-srijem country
23 pages, 7 tables, 4 pictures, 5 figures, 9 references

Final work is archived in Library of Faculty of Agriculture in Osijek and in digital repository of Faculty of Agriculture in Osijek.

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. STANJE KONJOGOJSTVA U HRVATSKOJ.....	2
2.1. ANALIZA BROJNOG STANJA KOPITARA.....	3
2.2. OMJER BROJA KONJA PO SKUPINAMA.....	5
2.3. BROJ ŽDREBADI U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	6
2.4. PASMINSKI SASTAV KONJA.....	7
3. POPULARIZACIJA KONJOGOJSTVA U VUKOVARSKO-SRIJEMSKOJ ŽUPANIJI.....	9
3.1. KONJIČKI KLUBOVI U VUKOVARSKO-SRIJEMSKOJ ŽUPANIJI.....	9
3.2. KONJIČKI TURIZAM U VUKOVARSKO-SRIJEMSKOJ ŽUPANIJI.....	10
3.3. TERAPIJSKO JAHANJE U VUKOVARSKO-SRIJEMSKOJ ŽUPANIJI- KONJIČKI KLUB "SATIR"	11
3.4. MANIFESTACIJE I IZLOŽBE U VUKOVARSKO-SRIJEMSKOJ ŽUPANIJI	13
4. POTPORE UZGAJIVAČIMA KONJA.....	17
5. RAZVOJ KONJOGOJSTVA U HRVATSKOJ I VUKOVARSKO-SRIJEMSKOJ ŽUPANIJI.....	21
6. ZAKLJUČAK	22
7. POPIS LITERATURE.....	23

1. Uvod

Na ovim slavonskim prostorima ljudi i konji stoljećima su živjeli zajedno. Može se reći da je konj životinja o kojoj je u prošlosti najviše ovisio napredak ljudske civilizacije te je imao najveću i najraznolikiju upotrebu. Konji su odigrali ključne uloge u povijesti čovječanstva, od rada u polju i transporta, do pobjeda u ratovima. Danas se koriste za rekreaciju, razna sportska i folklorna natjecanja. U mnogim dijelovima svijeta (siromašnim i nerazvijenim zemljama) i danas im je glavna uloga radna slaga, te u proizvodnji mesa i mlijeka.

Konjogojstvo u Hrvatskoj postoji stoljećima, tako se u prošlosti govorilo da je svako domaćinstvo imalo konja. Sve je intenzivnija popularizacija konjogojstva i konja kao rekreativnih i sportskih životinja, koji utječu na poboljšanje kvalitete života vlasnika i korisnika. Sve je veći broj organiziranih aktivnosti s konjima, sportskih natjecanja, rekreativno-turističkih aktivnosti, ali i kulturno-folklornih manifestacija u kojima konji imaju značajnu ulogu. Velika važnost u razvoju konjogojstva zasigurno pripada i uzgojnim organizacijama, koje su nositelji uzgoja određenih pasmina i koje okupljaju uzgajivače istih interesa.

Pretpostavlja se da danas postoji oko pet stotina pasmina konja te se prema krivoj pretpostavci da je krv jedini nositelj nasljednih svojstava, u konjogojstvu su se zadržali nazivi punokrvni, čistokrvni, toplokrvni i hladnokrvni konji (Kralik i sur., 2011.)

Prema podacima HPA (2017.) u posljednjem desetljeću broj konja pod selekcijskim obuhvatom porastao je za više od 72%. Središnji registar kopitara vodi centralnu bazu podataka o kopitarima i broji 49 registra pasmina konja i 28 registra uzgojnih tipova. Centralna baza podataka s prilagođenim programskim sustavom omogućava obvezno elektronsko pohranjivanje podataka koje propisuje Europska unija, a isto se odnosi i na sustav izdavanja Identifikacijskih dokumenata (putovnica). Hrvatska broji ukupno 22.874 registriranih kopitara, od kojih je 20.041 konja. Omjer broja konja pod selekcijskim obuhvatom prema skupinama iznosi za toplokrvnjake 39%, za hladnokrvnjake 56% i za ponije 5% (Baban i sur., 2012.). Izradom ovog završnog rada želi se definirati trenutno stanje konjogojstva u Vukovarsko-srijemskoj županiji, ali i u cijeloj Hrvatskoj. U radu je definirana perspektiva i načini na koje bi se konjogojstvo moglo razviti.

2. Stanje konjogojstva u Republici Hrvatskoj

Hrvatska poljoprivredna agencija (HPA) središnja je ustanova u Republici Hrvatskoj, nadležna za praćenje sektora konjogojstva. Nadležnost Hrvatske poljoprivredne agencije odnosi se na vođenje Središnjeg registra kopitara (SRK) i provedbu sustava označavanja, te provedbu uzgojnih programa za pasmine i uzgojne tipove kopitara za koje nisu uspostavljena uzgojna udruženja.

Godišnje izvješće HPA donosi pregled stanja i trendova u sektoru konjogojstva, a iskazani statistički podaci daju detaljan uvid u stanje po pasminama i uzgojnim tipovima, kao i broju kopitara i vlasnika po županijama. Godišnje izvješće služi kao detaljan prikaz važnih parametara u uzgoju kopitara i omogućuje uvid u trendove u duljem vremenskom razdoblju, a što je važno za donošenje odluka vezanih uz provedbu uzgojnih programa ili utvrđivanje drugih mjera, posebice za populacije hrvatskih izvornih pasmina (HPA, 2017.).

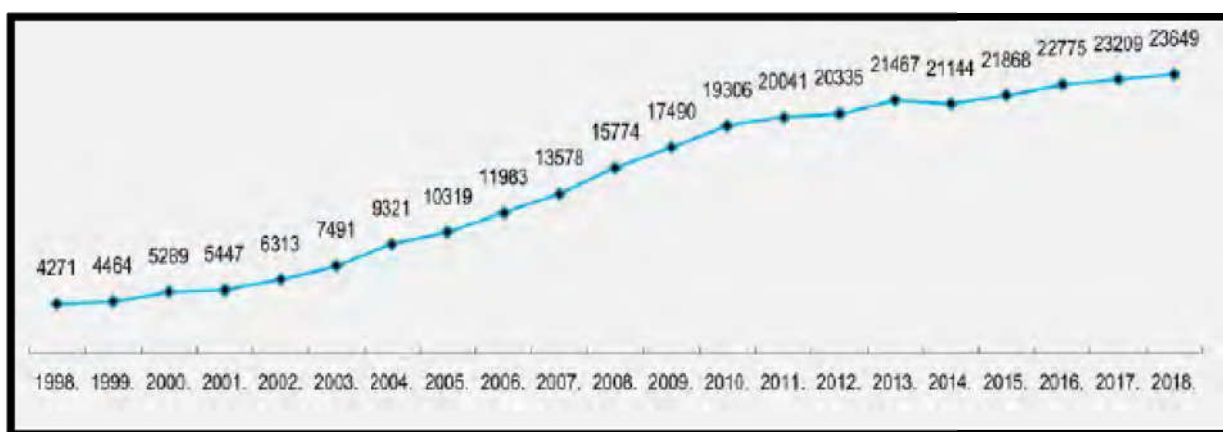
Danas Hrvatska poljoprivredna agencija provodi označavanje, identifikaciju i registraciju kopitara, te vodi i koordinira provedbu uzgojnih programa za pojedine pasmine i uzgojne tipove kopitara. Pridonosi uspostavi i radu uzgojnih udruženja, te uspješno surađuje sa uzgajivačkim savezima i udrugama. Svi podaci o kopitarima, njihovim vlasnicima i posjednicima te izdanoj dokumentaciji upisuju se u Središnji registar kopitara Republike Hrvatske, čije je vođenje povjereno HPA.

Služba za razvoj konjogojstva HPA na usluzi je svim vlasnicima i korisnicima kopitara sa ciljem provedbe označavanja, registracije uvezenih kopitara, promjena vlasništva i slično. Isto tako Služba sudjeluje u izradi pravilnika vezanih za sustave označavanja i registraciju kopitara te izradi uputa i procedura za provedbu sustava označavanja i registracije.

2.1. Analiza brojnog stanja kopitara u Republici Hrvatskoj

Sukladno podacima (3. Savjetovanje uzgajivača konja, 2016) broj konja na 1000 stanovnika u Hrvatskoj iznosi oko 5,4 i taj odnos jedan je od najnižih u EU, dok u nekim državama članicama EU taj broj iznosi preko 30 konja/1000 stanovnika, a prosjek EU je oko 15 konja/1000 stanovnika. Prema podacima Hrvatske poljoprivredne agencije (HPA, 2019) koja vodi Središnji registar kopitara, broj konja je tijekom zadnjih godina zabilježio porast. Evidentan je rast interesa uzgajivača za nabavu grla za sport i rekreaciju, te njihovo uključivanje u uzgojne programe. Prema evidenciji HPA-a (HPA, 2018) u Hrvatskoj se 2018. godine uzgajalo 23.649 kopitara od čega su 23.649 konji.

Dinamika veličine populacije konja u razdoblju od 1998. do 2018. godine prikazano je na grafikonu 1. (HPA, 2019.).

Grafikon 1. Broj konja u razdoblju od 1998. do 2018. Godine; izvor: HPA, 2019

U razdoblju od 1998. do 2013. godine, prosječno godišnje povećanje broja konja iznosilo je oko 11%, te je najvećim dijelom uzrokovano povećanjem broja registriranih konja, a manje rođenih ili kupljenih iz drugih uzgoja/zemalja. Nadalje procjenjuje se da je stvarno povećanje broja konja bilo na razini 3 - 5% godišnje (kao rezultat reprodukcije ili uvoza).

Ukupan broj konja u 2018. godini registriranih u Središnjem registru kopitara iznosi 23.649 grla što je 440 grla više u odnosu na prethodnu 2017. godinu, što iznosi povećanje od 1,9%. Već iz tog podatka možemo zaključiti da povećanje broja konja u razdoblju od 2016. - 2018. godine i nije toliko veliko, ali niti u jednom trenutku nije počelo padati, kao što se dogodilo 2014. godine kada je po prvi put u periodu od 20 godina zabilježen manji pad broja konja.

Veličina populacija kopitara (konja, magaraca, mazga, mula i zebri) registriranih u 2018. godini ovisno o županijama prikazana je u tablici 1. Sukladno podacima prikazanim u tablici možemo vidjeti da najviše konja ima u Sisačko-moslavačka županija, i to više od 5.500 grla, a slijedi ju Zagrebačka sa ukupno 2.423 registrirana konja.

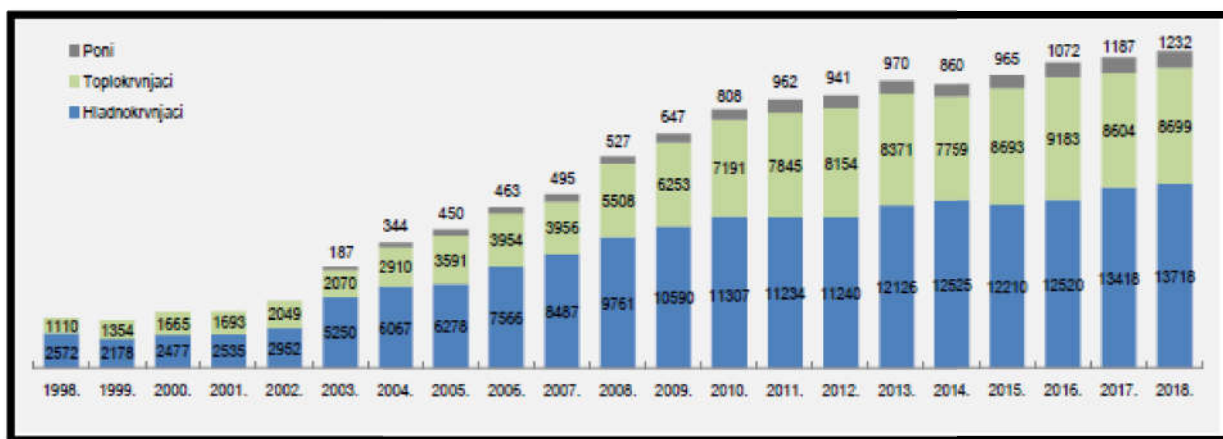
Vukovarsko-srijemska sa ukupno 1.014 konja uzgajana u 2018. godini ima prosječan broj grla s obzirom da imamo najbolje uvjete za držanje konja. Slabo iskorištavanje naših prirodnih resursa na prostoru Vukovarsko srijemske županije dovodi do malog broja grla.

Tablica 1. Broj kopitara registriranih u 2018. godini po županijama; izvor: HPA, 2019

Županija County	Vrsta kopitara / Species					Svi kopitari All Equidae
	Konji / Horses	Magarci / Donkeys	Mazge / Hinnies	Mule / Mules	Zebre / Zebras	
Bjelovarsko-bilogorska	1.398	173	0	0	0	1.571
Brodsko-posavska	1.617	98	0	0	0	1.715
Dubrovačko-neretvanska	136	229	0	1	0	366
Istarska	1.146	693	0	2	0	1.841
Karlovačka	874	93	0	0	0	967
Koprivničko-križevačka	825	41	0	0	0	866
Krapinsko-zagorska	665	29	0	0	0	694
Ličko-senjska	1.053	153	0	0	0	1.206
Međimurska	342	28	0	0	0	370
Osječko-baranjska	1.759	53	0	0	3	1.815
Požeško-slavonska	524	33	0	0	0	557
Primorsko-goranska	1.628	103	0	5	0	1.736
Sisačko-moslavačka	5.591	133	0	0	0	5.724
Šplitsko-dalmatinska	561	578	0	12	0	1.151
Šibensko-kninska	170	535	0	0	0	705
Varaždinska	506	52	0	0	0	558
Virovičko-podravska	529	59	0	0	0	588
Vukovarsko-srijemska	1.014	30	0	0	0	1.044
Zadarska	205	382	3	1	0	591
Zagrebačka	2.423	168	0	0	0	2.591
Grad Zagreb	683	20	0	1	0	704
Ukupno / Total	23.649	3.683	3	22	3	27.360

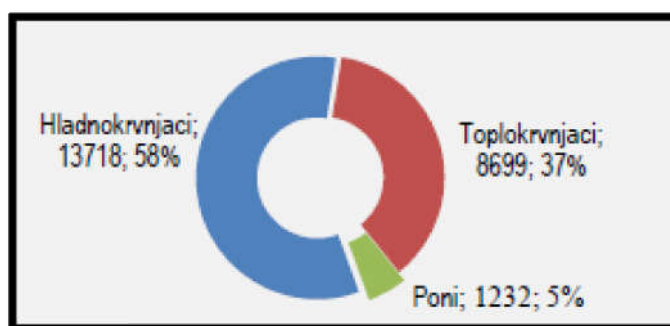
2.2. Omjer broja konja po skupinama u Republici Hrvatskoj

Ovisno o porijeklu, temperamentu, te performansama konji se dijele na toplokrvne i hladnokrvne. Trend uzgoja hladnokrvnih konja bilježi se od samog početka osnivanja registra, što je uvelike vezano za tradiciju uzgoja hladnokrvnih konja na prirodnim resursima s kojima obiluje Republika Hrvatska. Iako udio toplokrvnih konja u posljednjih desetak godina kontinuirano raste, udio hladnokrvnog uzgoja kreće se između 55 i 59%, tj. na ustaljenoj razini od oko 12.500 do 13.500 životinja (grafikon 2).

Grafikon 2. Broj konja po skupinama u razdoblju od 1998. do 2018. Godine; izvor: HPA, 2019

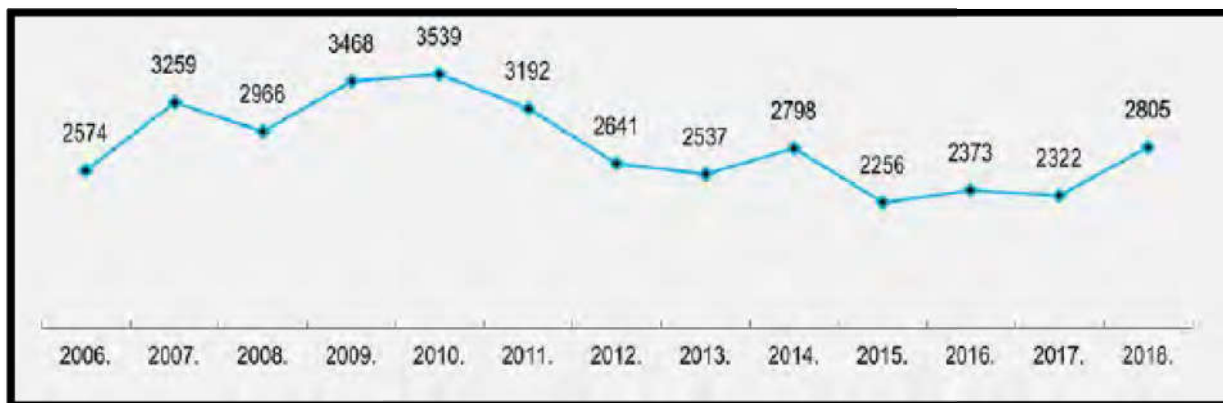
Kao što je evidentno na grafikonu 3. u 2018. godini uzgoj hladnokrvnih konja čini 58% ukupne populacije konja (13.718 grla). S druge strane, rast skupine toplokrvnih konja rezultat je sve intenzivnije popularizacije konjogojstva i konja kao rekreativnih i sportskih životinja, koji utječu na poboljšanje kvalitete života velikog broja vlasnika i korisnika. Sve je veći broj organiziranih aktivnosti s konjima, sportskih natjecanja, rekreativno-turističkih aktivnosti, ali i kulturno-folklornih manifestacija u kojima konji imaju značajnu ulogu.

Grafikon 3. Omjer broja konja registriranih u 2018. godini prema skupinama izvor: HPA, 2019.

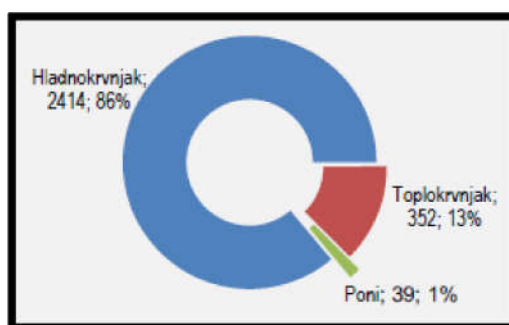
2.3. Broj ždrebadi u Republici Hrvatskoj

Broj oždrijebljene ždrebadi u razdoblju od 2006. do 2018. godine prikazan je na grafikonu 4. Statistički podaci ukazuju kako je broj ždrebadi nakon trogodišnjeg perioda stagnacije, ponovno na razini 2014. godine.

Grafikon 4. Broj oždrijebljene ždrebadi u razdoblju od 2006. do 2018. Godine; izvor: HPA, 2019

U usporedbi prema skupinama u 2018. godini rođen je najveći broj hladnokrvne ždrebadi (86% ukupnih oždrebljenja), što je ujedno i povećanje za 438 ždrebadi (22,2%) u odnosu na prethodnu godinu (grafikon 5). Na drugom mjestu nalazi se toplokrvna ždrebadi koja bilježi povećanje za 47 ždrebadi (15,4%) u odnosu na prethodnu godinu, dok se na trećem mjestu nalazi ždrebadi poni skupine s povećanjem oždrebljenja za 2 grla (5,1%). Sukladno podacima HPA (2019.) prema uzgojnoj valjanosti u 2018. godini registrirano je 2.701 uzgojno valjane (96,3%) i 104 uzgojno nevaljane ždrebadi (3,7%).

Grafikon 5. Omjer broja oždrijebljene ždrebadi registrirane u 2018. godini prema skupinama; izvor: HPA, 2019.

2.4. Pasminski sastav konja u Republici Hrvatskoj

Statistički podaci Središnjeg registra kopitara (HPA, 2019) ukazuju kako je u posljednjih 10-ak godina prisutan trend uzgoja određenih pasmina (američki quarter horse, paint horse, appaloosa, gidran i dr.). Navedene pasmine i dalje bilježe povećanje broja registriranih životinja, no u manjem intenzitetu kroz posljednjih nekoliko godina i s tendencijom zadržavanja na trenutnoj razini. S druge strane broj konja koji se koriste na trkalištima (engleski punokrvnjak, arapski punokrvnjak, arapski konj, kasač) u posljednjih nekoliko godina prolaze kroz svojevrsnu stagnaciju ili pak pad broja registriranih životinja, što je rezultat u prvoj mjeri vrlo malog broja oždrebljene ždrebadi, ali i organiziranih natjecanja koja bi potaknula uzgajivače na povećanje konja u uzgoju.

Pasmine i uzgojni tipovi koji se koriste za preponska i endurance natjecanja, kao i oni koji se koriste u rekreativne svrhe u blagom su porastu ili stagnaciji (HPA, 2019.)

Tablica 2. Pasmine i broj grla u Vukovarsko-srijemskoj županiji; izvor: HPA, 2019.

Pasmina	Broj grla u vukovarsko-srijemskoj županiji
Arapski konj	4
Engleski punokrvnjak	2
Hrvatski jahaći poni	3
Hrvatski posavac	21
Hrvatski hladnokrvnjak	29
Lipicanac	509
Lipicanac (B-knjiga)	32
Hrvatski toplokrvnjak	16
Trakener	5
Toplokrvnjaci	210
Hrvatski športski konj	51
Hrvatski kasač	10
Križanci	28
Poni	49
Haflinger	7
Hladnokrvnjaci	4
Ostalo (manje od 3 grla)	34
ukupno	1014

Iz tablice 2. je moguće vidjeti da su Lipicanci u najvećem postotku na našem prostoru. Iz izvješća (HPA, 2019.) primijetila sam da Osječko-baranjska županija ima sveukupno 564 lipicanca. Brojka i nije toliko velika s obzirom da Đakovačka ergela spada u tu županiju. Stoga mogu zaključiti da Vukovarsko-srijemska županija može konkurirati jednoj puno većoj županiji. Lipicanci i ostale toplokrvne pasmine ovdje se koriste za sport i rekreaciju, a

hladnokrvne za terapijsko jahanje. Mirnoća i inteligencija hladnokrvnih konja čini ih prikladnim za terapijsko jahanje. Stoga bi bilo dobro da se poveća broj hladnokrvnih pasmina S pojavom novih uzgajivača na prostore županije polako, ali sigurno stižu i konji drugih pasmina koji već sada omogućavaju, a i za budućnost otvaraju vrata širenju novih konjičkih aktivnosti.

Brojnost populacije lipicanca te toplokrvnjaka omogućava razvoj rekreativnoga športa, rekreativnoga jahanja i učestalo sudioništvo u tradicijskim manifestacijama. Nažalost, danas je zanemariv broj konja uključen u zaprežna natjecanja, u daljinska niti jedan, a i jahanje u rekreativne svrhe gotovo nije vrijedno spomena. Jedan od razloga tome je i nepostojanje obilježenih i sigurnih konjičkih staza, pa stoga valja poduprijeti nakane kandidiranja takovih projekata na nacionalne i međunarodne fondove. S obzirom na pasmine koje se koriste u preponskom športu, dresuri, zaprežnom športu, galopskim utakmicama hipodrom na prostoru županije je uvjet uspješnijem korištenju i daljem napredovanju konjičke industrije jer bi osnažio postojeće i potakao nove konjogojce na odlučnost ka odabiru upravo baš ovakvoga investiranja.

I za kraj, populacija poni konja je gotovo potpuno neiskorištena, a zasigurno bi veliki broj djece imao interes upravo ovdje pronaći i prepoznati svoje interese te na taj način biti zalog uspjehu ukupnoga projekta «konjičke industrije» u našoj županiji pa i široj zajednici.

3. Popularizacija konjogojstva u Vukovarsko-srijemskoj županiji

3.1. Konjički klubovi u Vukovarsko-srijemskoj županiji

Uloga postojećih konjogojskih udruga i konjičkih klubova, kao i njihovog saveza u Vukovarsko-srijemskoj županiji je opće unapređenje konjogojstva, poticanje izgradnje sportskih objekata, hipodroma, jahaonica, namjenskih dvorana i drugih objekata, kada su od zajedničkog interesa.

Nadalje, uloga im je i sudjelovati i organizirati smotre, izložbe, priredbe i natjecanja s ciljem razvijanja i promicanja konjogojstva, konjičkog športa, rekreacije, terapijskog jahanja, turizma i tradicijske kulture, a svakako sudjelovati na raznim konjičkim manifestacijama u Hrvatskoj i izvan nje radi promicanja uzgoja konja.

Konjički klubovi i udruge registrirani u Vukovarsko-srijemskoj županiji su kako slijedi:

- Konjički klub Dunavski raj, Vukovar
- Konjički klub Maestoso, Vinkovci
- Konjički klub Satir, Vinkovci
- Konjogojska udruha Stari graničari, Županja
- Konjička udruha Kadij, Ilok
- Konjički klub Eohippus, Vinkovci
- Konjički klub Satir 2003, Vinkovci
- Konjički centar Županjski kas, Županja
- Konjogojska udruha Potkova, Vukovar
- Konjogojska udruha Dorat, Vinkovci
- Konjički klub Suvara, Otok.

3.2. Konjički turizam u Vukovarsko-srijemskoj županiji

Konjički turizam obuhvaća od utrka, izložbi do raznih drugih manifestacija u kojima turist sudjeluje neaktivno (pasivno) do aktivne rekreacije, gdje turist jaše, putuje s konjima na duže ili kraće udaljenosti, u urbanom ili ruralnom području (Čačić, 2012.).

Uz financijsku dobit koja se ostvaruje aktivnostima konjičkog turizma, postoje i druge opće dobiti za sve sudionike, od davatelja usluga do turista. Konjički turizam uvelike može doprinjeti razvoju našeg kraja, također veća promidžba u uporaba lokalnih autohtonih pasmina konja uključivanjem u konjički turizam.

Nadalje, konjički klubovi mogu turistima ponuditi smještaj u ruralnom području koji možemo vidjeti u Tordincima (Acin salaš), te time im pružiti kratki odmor, povećanje tjelesne kondicije jahača i povećanje iskustva u jahanju. Osim smještaja Vukovarsko-srijemska županija ima velike odlike u terapijskom jahanju što možemo vidjeti na Konjičkom klubu "Satir" u Vinkovcima, a u daljnjem tekstu ću opisati njihov rad.

Slika 1. Acin salaš- smještaj; izvor: Kokaj, 2015.

3.3. Terapijsko jahanje u Vukovarsko-srijemskoj županiji - Konjički klub "Satir"

Razvojem svijesti u društvu, javlja se i njegova briga za one koji su manje ili uoče nisu u mogućnosti brinuti o sebi. U posljednje vrijeme u Hrvatskoj pojavio se pozitivan trend za osnivanje udruga za terapijsko jahanje ili provedba terapijskog programa. Većina ljudi je upoznata s pojmom terapijsko jahanje ali ne znaju na koji se način i za koga organizira.

U razgovoru sa vlasnicom Konjičkog kluba "Satir" Tihanom Fiolić saznala sam kako i na koji način oni provode program terapijskog jahanja. Njihov klub se 2004. godine učlanio u HSTJ (Hrvatski savez za terapijsko jahanje). Educirali su članove kluba koji provode program terapijskog jahanja, paralelno sa stvaranjem materijalnih uvjeta za provođenje terapijskog jahanja, gradnju štale, nabavu sportskih konja, jahališta, rampe te specijalne opreme.

Slika 2. Terapijsko jahanje na KK Satir; izvor: Šuker, 2019

Nadalje, 2009. godine dobili su licencu za terapijsko jahanje (što uključuje licencirano osoblje i postojanje svih potrebnih materijalnih preduvjeta) tako da su postali jedna od pet udruga u

Hrvatskoj, koji su zadovoljili sve zakonske norme za provođenje programa terapijskog jahanja. Satir je udruga koja već više od 10 godina u suradnji sa Centrom za rehabilitaciju "Mala Terezija" iz Vinkovaca za njihove korisnike provodi program terapijskog jahanja kao i za sve ostale kojima je potreban ovaj vid terapije u Vukovarsko-srijemskoj županiji.

Konjički klub ima u planu izgradnju zatvorenog jahališta koji će biti odlična odskočna daska za našu županiju jer će se moći održavati razna sportska natjecanja. Osim jahališta, u izradi im je projekt kojim bi proširili svoj konjički klub novim štalama, konjima, prostorom za opremu i svega ostalog što im je potrebno. Na primjeru ovog malog konjičkog kluba možemo vidjeti rast i razvoj konjogojstva u Vukovarsko-srijemskoj županiji.

3.4. Manifestacije i izložbe u Vukovarsko-srijemskoj županiji

U Vukovarsko-srijemskoj županiji održavaju se mnoge manifestacije, izložbe, poklade i festivali kako bi se potaknuo razvoj konjogojstva. Osim što se potiče razvoj, svaka od konjogojstvih udruga i konjičkih klubova ujedno prezentira svoj rad i svoj ranč te time privlače mnoge posjetioce i turiste. Na našem području održavaju se mnoge manifestacije koje ću ukratko opisati.

Konjogojska manifestacija "Zlatne grive"

Dana 26. svibnja 2018. godine u organizaciji konjogojske udruge „ Otok“ iz Otoka, održane su 16. po redu Zlatne grive u sklopu Otočkog proljeća. Na izložbi je prikazano ukupno 10 grla lipicanske pasmine konja u dvije kolekcije (kolekcija starijih kobila i kolekcija mlađih kobila). Posjetitelji su osim izložbe lipicanske pasmine konja također mogli vidjeti već tradicionalno održanu potkovijadu i druge stare sportove; revijalni turnir u vožnji dvoprega-utakmica preciznosti; revijalni turnir u vožnji dvoprega; utakmica brzine. Izložena grla lipicanske pasmine konja ocijenili su članovi komisije.

Slika 3. 12. Konjogojska izložba "Zlatne grive"; izvor: Pok, 2019.

Konjogojska manifestacija „Oj dorati“ memorijal Ivana Balentovića- Mašinog

Dana 26. kolovoza 2018. godine u organizaciji konjogojske udruge „Stari Graničar“ održana je 20. konjogojska manifestacija „Oj dorati“. Na izložbi je izloženo ukupno 10 grla lipicanske pasmine konja u dvije kolekcije (kolekcija kobila i kolekcija omica). Posjetitelji su osim izložbe lipicanske pasmine konja također mogli vidjeti već tradicionalnu vožnju dvoprega (šokačka kola), Kup RH u vožnji dvoprega, Kup RH u vožnji jednoprega i tekličko jahanje.

Kod konjarski vatri

Zahvaljujući djelatnicima Zavičajnoga muzeja „Stjepan Gruber“ i članovima Konjogojske udruge „Stari graničar“, te Povijesne postrojbe „Serežani“, u Županji se već više od deset godina, pred graničarskim Čardakom, zgradom Muzeja , održava manifestacija pod nazivom „Kod konjarskih vatri“. Manifestacija sadržava prezentaciju radnoga običaja tj. čuvanja konja na pašnjacima uz paljenje vatri. Posebno svečan je mimohod i postrojavanje hrvatskih povijesnih postrojbi, a s godinama sve su bogatije i popratne manifestacije, konjički maraton u kojemu sudjeluju članovi gostujućih konjogojskih udruga iz cijele Slavonije, potom se organiziraju kazališne predstave, promocije kušanja starinskih specijaliteta, sajam rukotvorina.

Pokladno jahanje

Pokladno jahanje običaj je koji seže u 19. stoljeće u vrijeme Vojne granice kada su se jahači prerašavali u carske vojnike, kozake te Turke, a sam čin simbolizirao je istjerivanje Turaka iz ovih krajeva preko Save u Bosnu. Kasnije, primjerice nakon I. svjetskog rata, jahači su se prerašavali u aktualne likove svoga vremena, a vremenom se počinju spremati u šokačko ruho baš kao što to čine i današnji jahači njegujući ovaj običaj obnovljen devedesetih godina prošloga stoljeća.

Udruga "Vinkovački šokački rodovi" na čelu s predsjednikom Zvonimirom Liščićem organizira svake godine Vinkovačko pokladno jahanje. Jahači su krenu iz Ulice Matije Gupca potom Krajiškom, Pavleka Mišikine i Bana Jelačića do pješačke zone. U središte grada stižu oko 12 sati, a tamo ih čeka jedna od prvih postaja za okrijepu na njihovom ophodu vinkovačkim ulicama. Kako je red i običaj sa svojim suradnicima dočekuju ih gradonačelnik Vinkovaca Ivan Bosančić i direktorica Turističkog ureda TZ grada Vinkovaca Martina Matković. Nakon pješačke zone jahači se zapute dalje prema Krnjašu, a imaju još nekoliko postaja na kojima se počaste onime što im domaćin ponudi. Na pokladnom jahanju štite se stari običaji, pokazuju se narodne nošnje i kite se konji.

Osim u Vinkovcima, pokladno jahanje održava se na jednak način u mnogim selima i gradovima Vukovarsko-srijemske županije.

Konjičke igre

Na stadionu HNK Vinkovci održavaju se Konjičke igre u organizaciji Konjogojske udruge "Dorat" Vinkovci. Konjičke igre se održavaju cijei dan i moguće je vidjeti različite discipline. u prvoj disciplini je preciznost prolaska zaprege kroz čunjeve, u drugoj disciplini mjerila se brzina prolaska zaprege kroz čunjeve, a najatraktivija disciplina gdje su se natjecali jahači i jahačice sa svojim konjima a mjerila se brzina i spretnost prolaska kroz čunjeve. Sveukupno je bilo čak 60 natjecatelja i konja. Osim natjecanja moguće je vidjeti i dresurno jahanje uz ritmove glazbe. Svake godine Konjičke igre privlače sve već broj gledatelja i natjecatelja. Održava se u prvoj polovici lipnja tako da je odlična atrakcija i za turiste.

Vinkovačke jeseni

Vinkovačke jeseni prvi put organizirane su 1966. a ove godine proslavit ćemo 54. Vinkovačke jeseni. Svake godine održavaju se u mjesecu rujnu koji je ujedno i početak jeseni, po kojoj je ovaj festival dobio ime. Razlog za osnivanje ovoga festivala je taj što je jesen godišnje doba koje Slavonce za njihov mukotrpan rad najviše nagradi. Vinkovačke jeseni postigle su mnogo više od očekivanog. Tako su se u vremenu u kojem postoje sve više obogaćivale, zbog čega se može smatrati kako su one jedan od najvažnijih festivala ove vrste u cijeloj Hrvatskoj. S ovim festivalom se pokušavaju objasniti manire slavonskog puka, njegov smisao za humor, te sveukupan slavonski način života.

Svečani mimohod je najposjećenija priredba tijekom Vinkovačkih jeseni. Svečani mimohod je zapravo grupa ljudi koja ide ulicama Vinkovaca, te prikazuju običaje i plesove ljudi kraja iz kojeg dolaze. U ovome dijelu je značajno za istaknuti povorku konjanika koja se kreće ispred povorke ljudi. U povorci svake godine idu konjanici sa područja Vukovarsko-srijemske županije a i šire.

Slika 4. Vinkovačke jeseni na kojima sam sudjelovala; izvor: Fiolić, 2019.

4. Potpore uzgajivačima konja

Velika važnost u razvoju konjogojstva zasigurno pripada i uzgojnim organizacijama, koje su nositelji uzgoja određenih pasmina i koje okupljaju uzgajivače istih interesa. Nadalje, potpore uzgajivačima konja predstavljaju značajan čimbenik pri profitabilnosti uzgojnih sustava te vrlo često i dodatni motiv za uzgoj grla. Iznos i način potpore razlikovao se tijekom proteklog razdoblja ovisno o definiranoj politici poljoprivredne a posebice stočarske proizvodnje.

U nastavku je prikazan iznos potpora tijekom 2008. godine (Stanje stočarstva u Vukovarsko-srijemskoj županij (2009.) i to na području Vukovarsko-srijemske županije te cijele Hrvatske. U sljedećim je tablicama prikazan iznos koji se dobivao za rasplodne kobile, uzgojno valjane kobile i pastuhe te za grla izvornih i zaštićenih pasmina lipicanca i hrvatskog hladnokrvnjaka. Nadalje, prikazane su sve fizičke i pravne osobe koje su koristile poticaje u Vukovarsko-srijemskoj županiji te u cijeloj Hrvatskoj.

Tablica 3. Potpore uzgajivačima konja za rasplodne kobile; izvor: VUSZ, 2009.

RASPLODNE KOBILE (1.000,00 KUNA PO GRU)

	fizičke osobe				pravne osobe				ukupno			
	broj korisnika	broj zahtjeva	broj grla	iznos u kunama	broj korisnika	broj zahtjeva	broj grla	iznos u kunama	broj korisnika	broj zahtjeva	broj grla	iznos u kunama
Vukovarsko-srijemska županija	42	42	60	60.000,00	1	1	2	2.000,00	43	43	52	62.000,00
Republika Hrvatska sveukupno	291	291	602	602.000,00	19	19	56	56.000,00	310	310	658	658.000,00

Tablica 4. Potpore uzgajivačima konja za uzgojno valjane kobile i pastuhe (VUSZ,2009.)

UZGOJNO VALJANE KOBILE I PASTUSI (1.500,00 KUNA PO GRU)

	fizičke osobe				pravne osobe				ukupno			
	broj korisnika	broj zahtjeva	broj grla	iznos u kunama	broj korisnika	broj zahtjeva	broj grla	iznos u kunama	broj korisnika	broj zahtjeva	broj grla	iznos u kunama
Vukovarsko-srijemska županija	18	18	60	90.000,00	1	1	3	4.500,00	19	19	63	94.500,00
Republika Hrvatska sveukupno	306	308	1117	1.676.400,00	28	28	150	234.000,00	334	336	1267	1.910.400,00

Tablica 5. Broj korisnika, broj grla te iznos potpore uzgajivačima konja pasmine hrvatski hladnokrvnjak (VUSZ, 2009.)

HRVATSKI HLADNOKRVNJAK (2.000,00 KUNA PO GRU)

	fizičke osobe				pravne osobe				ukupno			
	broj korisnika	broj zahtjeva	broj grla	iznos u kunama	broj korisnika	broj zahtjeva	broj grla	iznos u kunama	broj korisnika	broj zahtjeva	broj grla	iznos u kunama
Vukovarsko-srijemska županija	2	2	4	8.000,00	---	----	----	----	2	2	4	8.000,00
Republika Hrvatska sveukupno	619	623	3952	7.904.000,00	19	19	64	128.000,00	638	642	4016	8.032.000,00

Tablica 6. Broj korisnika, broj grla te iznos potpore uzgajivačima konja pasmine lipicanac (VUSZ, 2009.)

LIPICANAC (2.000,00 KUNA PO GRU)

	fizičke osobe				pravne osobe				ukupno			
	broj korisnika	broj zahtjeva	broj grla	iznos u kunama	broj korisnika	broj zahtjeva	broj grla	iznos u kunama	broj korisnika	broj zahtjeva	broj grla	iznos u kunama
Vukovarsko-srijemska županija	74	74	158	316.000,00	4	4	12	24.000,00	78	78	170	340.000,00
Republika Hrvatska sveukupno	235	237	584	1.168.000,00	13	13	217	434.000,00	248	250	801	1.602.000,00

Ministarstvo poljoprivrede i dalje intenzivno podupire sektor konjogojstva.

Najopsežnija novčana potpora usmjerena je prema držateljima izvornih i zaštićenih pasmina konja i magaraca u iznosu od 200 eura po grlu. Nadalje, s ovlaštenim uzgojnim udruženjima u konjogojstvu potpisani su ugovori o sufinanciranju za 2018. godinu u ukupnoj vrijednosti od 225.582,50 kn.

Počevši od 2018. godine, sektor konjogojstva uvršten je u sustav dodjele kvote za potrošnju plinskog ulja obojanog plavom bojom, tzv. „plavi dizel“ za konje i magarce upisane u Jedinstveni registar domaćih životinja. Pravo na korištenje imaju korisnici u kvoti od 90 litara po grlu za konje (HPA, 2018.).

Nadalje, sukladno navodima (HPA, 2019.), toplokrvni konji i konjički sport podupiru se *Nacionalnim programom za toplokrvne konje i uzgojne tipove za razdoblje 2015. – 2020.*, a u 2018. godini predviđeno je financiranje u iznosu od 901.910,00 kn. Isto tako, u 2018. godini sufinancirani su i troškovi za izvorne i zaštićene pasmine koji proizlaze iz Naredbe o mjerama zaštite životinja od zaraznih i nametničkih bolesti (NN, 10/18).

Nacionalni program poticanja provedbe uzgojnih programa za toplokrvne pasmine i uzgojne tipove konja u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2015. do 2020. godine (NN, 47/2014)

Nositelj ovog programa je Ministarstvo poljoprivrede Republike hrvatske. Kako saznajem iz navedenog cilj ovog programa je sprječavanje stagnacije i unaprijeđenje kvalitete uzgoja konja pojedine pasmine te pomoć organizaciji i natjecanjima u konjičkom sportu.

Korisnici potpora mogu biti vlasnici konja, uzgojna udruženja, uzgojne organizacije, nacionalni sportski savezi i ustanove u domeni sportskog konjogojstva. Program će trajati od 2015.- 2020. godine.

Mjere u provedbi programa:

4.1. Poboljšanje učinkovitosti provedbe uzgojnog programa

4.1.a. Potpora provedbi ocjene vanjštine (eksterijera) mladih grla (tzv. performance test),

4.1.b. Potpora organizaciji konjičkih sportskih natjecanja.

4.2. Potpora uzgoju Programom predviđenih pasmina i uzgojnih tipova konja u prirodnom pripustu

4.2.a. Potpora uzgoju ženskih rasplodnih grla u prirodnom pripustu,

4.2.b. Potpora uzgoju muških rasplodnih grla u prirodnome pripustu.

Iznosi potpora u okviru pojedinih mjera *Nacionalnog programa poticanja provedbe uzgojnih programa za toplokrvne pasmine i uzgojne tipove konja* prikazani su u tablici 7.

Tablica 7. Iznosi potpora u okviru pojedinih mjera Nacionalnog programa poticanja provedbe uzgojnih programa za toplokrvne pasmine i uzgojne tipove konja; izvor: HPA 2019.

Mjere Godina	4.1. Pобољшanje učinkovitosti provedbe uzgojnog programa	4.2. Potpora uzgoju Programom predviđenih pasmina i uzgojnih tipova konja u prirodnom pripustu	Ukupno po godini (kn)
2015.	260.000,00	219.000,00	479.000,00
2016.	410.000,00	266.800,00	676.800,00
2017.	410.000,00	322.160,00	732.160,00
2018.	440.000,00	386.592,00	826.592,00
2019.	440.000,00	461.910,40	901.910,40
2020.	440.000,00	550.292,48	990.292,48
Ukupno po mjeri (kn)	2.400.000,00	2.206.754,88	4.606.754,88

U tablici možemo vidjeti da je za provođenje mjere 4.1. potrebno 2.400.000,00 kn, a za mjeru 4.2. potrebno 2.206.754,00 kn što je zajedno 4.606.754,00 kn uloženi u razvoj konjogojstva.

Sukladno Zakonu o novčanim poticajima i naknadama u poljoprivredi i ribarstvu 2017., članak 5. (www.narodnenovine.hr), pojedinačni iznosi potpore su kako slijedi:

Uzgojno valjani rasplodni podmladak:

1. umatičeni i upisani konji 1.850,00 kn po grlu,
2. umatičeni i upisani konji na strateškom području 2.500,00 kn po grlu.

Uzgojno valjana rasplodna grla izvornih i zaštićenih pasmina; konji-pasmine lipicanac, hrvatski posavac i međimurski konj:

1. ženska grla 700,00 kn po grlu,
2. ženska grla po ždrebljenju 1.500,00 kn,
3. muška odabrana grla 1.850,00 kn po grlu.

Proizvodnju umatičene ždrebadi:

1. toplokrvne pasmine konja (osim lipicanske) 1.850,00 kn po ždrebetu,
2. hrvatski hladnokrvnjak 1.850,99 kn po ždrebetu.

5. Razvoj konjogojstva u Hrvatskoj i Vukovarsko- srijemskoj županiji

Buduća orijentacija konjogojstva Hrvatske treba se usredotočiti na sport, dokolicu, rekreaciju i turizam, uz uvažavanje alternativnih uporabnih pravaca kao što su rekreativno jahanje, hipoterapija, rad, proizvodnja konjskog mesa ili mlijeka (Ivanković, 2004.).

U prvi plan treba istaknuti čistokrvna grla na kojima treba raditi buduću selekciju, uzgojno profiliranje i nadogradnju. Uzgojna načela treba promicati kroz ergele, udruge i specijalizirana obiteljska gospodarstva, uz suradnju sa stručnim i znanstvenim institucijama (Baban i sur., 1998.).

Ekstenzivna proizvodnja konjskog mesa na slobodnim i neiskorištenim pašnjačkim površinama (Lika, Lonjsko polje) dohodovna je radi niskih ulaganja i potražnje europskog tržišta za ovim proizvodom. Proizvodnja kobiljeg mlijeka jedan je od alternativnih vidova proizvodnje kojoj cijena i siguran plasman osiguravaju ekonomsku dohodovnost. Znatno dio uzgajivača hladnokrvnih konja zainteresiran je za ovaj vid proizvodnje (Ivanković, 2004.).

Na prostoru naše županije ukupne aktivnosti svih sudionika, od konjogojaca pa do onih koji ih podupiru, za posljedicu imaju sve veći broj vlasnika konja, sve veći broj uzgojno vrijednih grla, i na koncu sve češću uporabu konja u raznim prigodama. Lipicanac je dominantna pasmina u uzgoju. Uloga konja značajno je izmijenjena u odnosu na nedavnu prošlost, pa se danas konji uglavnom koriste u športske, rekreacijske, terapijske i turističke aktivnosti, a najčešće i najbrojnije u manifestacijama tradicijske kulture.

Konjogojstvo kako u Republici Hrvatskoj tako i u području istočne Hrvatske u zadnjim desetljećima suočeno je sa stalnim opadanjem broja konja. Smanjenje broja konja u novije vrijeme uvjetuje i starosna struktura sela, tj. propadanje sela kao i nekontrolirani izvoz konja na zapadno europsko tržište. Međutim, smanjenje broja konja nije bilo popraćeno s poboljšanjem kakvoće uzgoja. Ratna razaranja i okupacija pojedinih područja Republike Hrvatske izazvali su velike gubitke u našem konjogojstvu. Nakon domovinskog rata u našoj zemlji se sve veća pažnja poklanja kakvoći uzgoja što potvrđuje i osnivanje brojnih konjičkih klubova. Poboljšanje društvenog standarda redovito dovodi do pozitivnih kretanja u povećanju broja konja namijenjenih športu, rekreaciji i turizmu.

6. ZAKLJUČAK

Konjogojstvo u Hrvatskoj postoji stoljećima i sve je intenzivnija popularizacija konjogojstva i konja kao rekreativnih i sportskih životinja, koji utječu na poboljšanje kvalitete života vlasnika i korisnika. Hrvatska poljoprivredna agencija središnja je ustanova u Republici Hrvatskoj, nadležna za praćenje sektora konjogojstva. Prema izvješću HPA u 2018. godini upisano je 23.649 konja. Od 23.649 konja u Vukovarsko-srijemskoj županiji ima 1.014 konja. Trend uzgoja hladnokrvnih konja bilježi se od samog početka osnivanja registra, što je uvelike vezano za tradiciju uzgoja hladnokrvnih konja. S druge strane, rast skupine toplokrvnih konja rezultat je sve intenzivnije popularizacije konjogojstva i konja kao rekreativnih i sportskih životinja. Sve je veći broj organiziranih aktivnosti s konjima, sportskih natjecanja, rekreativno-turističkih aktivnosti, ali i kulturnofolklornih manifestacija u kojima konji imaju značajnu ulogu. Najveći postotak ima pasmina Lipicanca.

U Vukovarsko-srijemskoj županiji konji se koriste za razne manifestacije poput pokladnog jahanja, konjičkih igara i Vinkovačkih jeseni. Održavaju se i razne manifestacije poput "Zlatne grive" u Otoku na kojoj se biraju najbolja grla. Konjički klubovi na ovom prostoru osim što sudjeluju na raznim manifestacijama i izložbama imaju i konjički turizam i terapijsko jahanje te time potiču i razvijaju konjogojstvo.

Velika važnost u razvoju konjogojstva zasigurno su i potpore vlasnicima koje daje ministarstvo poljoprivrede. Najopsežnija novčana potpora usmjerena je prema držateljima izvornih i zaštićenih pasmina konja i magaraca u iznosu od 200 eura po grlu.

Za razvoj konjogojstva u prvi plan treba istaknuti čistokrva grla na kojima treba raditi buduću selekciju, uzgojno profiliranje i nadogradnju. Uzgojna načela treba promicati kroz ergele, udruge i specijalizirana obiteljska gospodarstva, uz suradnju sa stručnim i znanstvenim institucijama. Konjogojstvo kako u Republici Hrvatskoj tako i u području istočne Hrvatske u zadnjim desetljećima suočeno je sa stalnim opadanjem broja konja. Smanjenje broja konja u novije vrijeme uvjetuje i starosna struktura sela, tj. propadanje sela kao i nekontrolirani izvoz konja na zapadno europsko tržište. Međutim, smanjenje broja konja nije bilo popraćeno s poboljšanjem kakvoće uzgoja.

Popis literature

Knjige:

1. Kralik G., Adamek Z., Baban M., Bogut I., Gantner V., Ivanković S., Katavić I., Kralik D., Kralik I., Margeta V., Pavličević J. (2011.): Zootehnika. Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku, Poljoprivredni fakultet u Osijeku
2. Baban, M., Ernović, M., Kovač, M. (1998.): Program uzgoja konja u Hrvatskoj sa stručnim uputama za provedbu. HSSC, Zagreb, 1998.

Članci:

3. Baban, M. (2012.): Konjogojstvo u Republici Hrvatskoj: stanje i perspektive. Krmiva, 54.
4. Čačić, M. (2013.): Uloga lipicanaca u razvoju hrvatskog konjičkog turizma. Stočarstvo 67, 1/4:17-22.
5. Ivanković, A., Caput, P. (2004.): Eksterijerne odlike hrvatski autohtonih hladnokrvnih pasmina konja. Stočarstvo: Časopis za unapređenje stočarstva, 58,1: 15-36.

Internet stranice:

6. Hrvatska poljoprivredna agencija – HPA (2016.): 3. Savjetovanje uzgajivača konja u Republici Hrvatskoj 2016. <https://hpa.mps.hr/wp-content/uploads/2018/07/3--zbornik-konjogojstvo-savjetovanje-2016.pdf>
7. Hrvatska poljoprivredna agencija – HPA (2018): Izvješće o stanju konjogojstva za 2017. <https://www.hpa.hr/wp-content/uploads/2018/06/GI-2017-konjogojstvo-.pdf>
8. Hrvatska poljoprivredna agencija – HPA (2019): Izvješće o stanju konjogojstva za 2018. <https://hpa.mps.hr/wp-content/uploads/2019/05/gi-2018-konjogojstvo.pdf>
9. Upravni odjel za poljoprivredu, šumarstvo i razvitak seoskog prostora- Stanje stočarstva u Vukovarsko-srijemskoj županiji 2009. https://www.vusz.hr/Cms_Data/Contents/VSZ/Folders/dokumenti/upravni3/stocarstvo/~contents/SGW2U2Q6A5AS6RVJ/stanje-sto-arstva-u-vs-.pdf